

TÜRKİYE-TÜRK DÜNYASI İLİŞKİLERİNDE ZENGEZUR KORİDORU'NUN ÖNEMİ

10 Kasım 2020 tarihinde İkinci Karabağ Savaşı'nı sona erdiren Dağlık Karabağ Ateşkes Antlaşması hiç şüphesiz 1991 sonrası Azerbaycan-Ermenistan ilişkilerinde önemli bir kırılma noktası yaratmıştır.

Dr. Murat Jane

Bilindiği üzere Ermenistan ordusu Rus özel kuvvetlerinin de desteğiyle Karabağ ve çevresindeki yedi rayonu işgal etmiş, söz konusu işgal uluslararası toplum tarafından kınanmasına rağmen Ermenistan işgal ettiği bölgelerden çekilmemiştir. Zira uluslararası toplumun yetersizliğini gösteren örneklerden biri Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Minsk Grubu'nun başarısızlığıdır.² Sorunun diplomasi yoluyla çözülmemesi, Azerbaycan-Ermenistan arasındaki ekonomik ve askeri asimetrinin Azerbaycan lehine artması, savaştan iki ay önce COVID-19 salgınının küresel ve ekonomik etkilerine rağmen Ermenistan'ın yeni askeri stratejisini uygulayarak savaşın alanını genişletmesinden sonra³ İkinci Karabağ Savaşı başlamış ve 44 günlük savaş (Vatan Muharebesi)

"Zengezur Koridoru savaş sonrası dönemde bölgenin ekonomik potansiyelinin açığa çıkması açısından oldukça önemlidir."

Azerbaycan'ın zaferiyle sonuçlanmıştır.

Dağlık Karabağ Ateşkes Antlaşması şüphesiz ki Ermenistan işgalindeki toprakların kurtarılması açısından önemlidir. Fakat söz konusu ateşkes antlaşması sadece iki devlet arasındaki ilişkileri ilgilendirmemekte, Güney Kafkasya'nın istikrarı açısından da önemli fırsatlar içermektedir. İstikrarın ana unsurlarından biri hiç şüphesiz ekonomik getirilerdir. Bölgenin istikrarı ve ekonomik gelişmişliğini yakından ilgilendirecek şekilde Ateşkes Antlaşması, Azerbaycan'a bağlı Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'ni Azerbaycan'a bağlayacak olan ulaşım hatlarının inşa edilmesini öngörmektedir. Bu çerçevede Zengezur Koridoru savaş sonrası dönemde bölgenin ekonomik potansiyelinin açığa

çıkması açısından oldukça önemlidir. Türkiye açısından da Zengezur Koridoru Azerbaycan ile doğrudan ulaşım sağlanmasının yanı sıra Türk Dünyası ile ilişkilerin kuvvetlenmesi açısından da önemlidir. Zengezur Koridoru'nun açılma süreci son dönemlerde popüler olsa da Nahçıvan'dan bağımsız değerlendirmemek gerekir. Zira aşağıdaki haritada da bu durum somut olarak görülmektedir.⁴

Bu çerçevede Zengezur koridorunun Türkiye-Türk Dünyası ilişkileri açısından önemini anlamak için Nahçıvan ve Zengezur'daki gelişmelerin tarihsel arka planı kısaca aktarmak faydalı olacaktır.

1 Dr. Murat Jane, İstanbul Aydın Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, Diploması Araştırmaları Derneği (DARD) Yönetim Kurulu Üyesi, İAÜ Global Barış ve Demokrasi Araştırma Merkezi Müdürü.

2 Sezgin Kaya, Barış Özdal, "AGİT'in Dağlık Karabağ Sorunu'nun Çözümündeki Yetersizliğinin Analizi", Ermeni Araştırmaları, Sayı: 73, 2023, passim; Barış Özdal, "AGİ(K)T Minsk Grubu'nun Dağlık Karabağ Sorunu'nun Barışçıl Yöntemlerle Çözüm(Süzlüğü) Sürecinde Başarısız Olma Nedenlerinin Analizi, Karabağ: Dünü, Bugünü, Yarını", (İstanbul: Selenge Yayınları, 2021,): 135-163.

3 Turgut Kerem Tuncel, "Azerbaycan-Ermenistan sınır hattında 12 Temmuz 2020'de patlak veren çatışma ve Karabağ ihtilafı hakkında değerlendirmeler", AVİM, Analiz No. 2020/27, <https://avim.org.tr/tr/Analiz/AZERBAYCAN-ERMENISTAN-SINIR-HATTINDA-12-TEMMUZ-2020-DE-PATLAK-VEREN-CATISMA-VE-KARABAG-IHTILAFI-HAKKINDA-DEGERLENDIRMELER, ss. 2-4.>

4 Görsel için bkz. [https://www.trthaber.com/haber/dunya/zengezur-koridoru-adim-adim-gercekleiyor-750954.html](https://www.trthaber.com/haber/dunya/zengezur-koridoru-adim-adim-gercekleliyor-750954.html)

ZENGEZUR KORİDORU VE NAHÇIVAN'DAKİ GÜÇ MÜCADELESİNİN TARİHSEL ARKA PLANI

Zengezur koridorunun durumu yukarıda da ifade edildiği gibi Karabağ ve çevresindeki yedi rayonun işgal sürecinden bağımsız analiz edilemez. Benzer bir biçimde Karabağ'daki Ermeni varlığını da Rus Çarlığı'nın Güney Kafkasya'daki demografi politikasından ayrı değerlendirmek olası görünmemektedir. Zira Ruslar, bölgedeki hegemonyalarını sağlamlaştırmak için Güney Kafkasya'ya yönelik Ermeni göçünü teşvik etmiş 1828 Türkmençay Antlaşması'ndan sonra Karabağ'daki Ermeni varlığı başlamıştır.⁵

Zengezur'un Ermeniler lehine demografik değişimi 1813 Gülistan ve 1828 Türkmençay Antlaşması'ndan sonra başlamıştır. Ermenilerin Zengezur'u ele geçirme süreci ve bölgedeki Türk ve Müslümanlara yönelik katliamları 1905-1906 yıllarına kadar gitmektedir. Ağustos 1918'de Zengezur ve Karabağ'a yönelik askeri hareketleri arttıran Ermenilere karşı Nahçıvan'da 1. Kafkas Kolordusu Komutanı Kazım Karabekir, Halil Paşa'ya Zengezur'un Ermenilerden kurtarılması gerektiğini söylese de Halil Paşa hareketi Tahran'a yönelmiştir. 1920 yılında, yapılan hatayı telafi etmek isteyen Halil Paşa Zengezur'u Ermeni işgalinden kurtarmak için Kazım Karabekir'den

5 Murat Jane, Rusya Federasyonu'nun Trans-Kafkasya Politikasının Analizi: Süreklilik mi Dönüşüm mü?, 1. Baskı, Bursa: Dora Yayınılık, 2020, s. 86.

destek istese de Karabekir Zengezur'un kurtarılması için artık çok geç olduğunu vurgulamış ve konjonktürel gecikmişliği işaret etmiştir. Zira Osmanlı Devleti'nin 30 Ekim 1918 Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Kafkasya'dan çekilmesiyle Zengezur Ermeni hakimiyeti için elverişli hale gelmiş, Bolşevikler'in Güney Kafkasya'da kontrolü ele almasından sonra bölgenin batı kısmı Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti (SSC)'ye bırakılmıştır.

Zengin cevher yataklarıyla "Kafkasya'nın İsviçresi" olarak bilinen Zengezur'un batı kısmı böylelikle Ermenistan kontrolüne girerken, Soğuk Savaş bittikten sonra Ermenistan Zengezur'un doğu kısmında yer alan Azerbaycan topraklarının bir kısmını da (Laçın, Gubatlı ve Zengilan) işgal etmiştir. Böylelikle Nahçıvan ve Azerbaycan arasındaki kara sınırı kesilmiş, Türklerin Kafkasya'daki olası hegemonyasına set çekilmiştir.⁶

Genel hatlarıyla aktardığımız bilgilerden de anlaşıldığı üzere Nahçıvan'da kontrolün kaybedilmemesi Zengezur'da olası Azerbaycan hakimiyeti için kritik bir önem arz etmektedir. Zira İkinci Karabağ Savaşı'ndan sonra da Türkiye-Azerbaycan arasındaki lojistik güzergah açısından

6 Nazim Mustafa, "Nahçıvan ile Azerbaycan'ı Birbirinden Ayırmak Üzere Tertiplenen Zengezur'un Ermenistan'a Katılma Süreci", AVİM, Blog No. 69, 11. 12. 2019, <https://avim.org.tr/Blog/NAHCIVAN-ILE-AZERBAYCAN-I-BIRBIRINDEN-AYIRMAK-UZERE-TERTIPLLENEN-ZENGEZUR-UN-ERMENISTAN-A-KATILMA-SURECI-11-12-2019>

DEVLETLER	TİCARET HACİMLERİ (MİLYAR \$, 2022 YILI)
AZERBAYCAN	41.79
KAZAKİSTAN	84.66
KIRGIZİSTAN	2.19
ÖZBEKİSTAN	15.35
TÜRKİYE	254.17
TÜRKMENİSTAN	11.7
TOPLAM	409.86

Nahçıvan önemli bir bölge olmuştur. Bu bağlamda Nahçıvan'daki statünün kuruluş süreci de en az Zengezur kadar önemlidir.

18. yüzyılda Safevilerin, Osmanlı Devleti'nin, Avşar Hanedanı'nın ve Kaçarlar'ın hakimiyetinde olan Nahçıvan, Türkmençay Antlaşması'yla Rus Çarlığı hakimiyetine girmiştir. 1917 Bolşevik Devrimi'nin neden olduğu güç boşluğunu Nahçıvan'da Ermeniler doldurmayı amaçlamış, bölgedeki Türklere yönelik katliamlar yapmışlardır. Mayıs 1918'de Azerbaycan'ın bağımsızlığından sonra Osmanlı Devleti Güney Kafkasya'ya girdikten sonra Ermenilerin katliamlarını önlemiş ve Nahçıvan merkezli Aras Cumhuriyeti kurulmuştur. Ancak Mondros Ateşkes Antlaşması sonrası İngiltere ve ABD'nin politikalarıyla Aras Cumhuriyeti feshedilmiştir. Bolşevik idaresi tesis edildikten sonra ise Nahçıvan'da SSC kurulmuştur.⁷ Ankara Hükümeti ve Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti (RSFSC) arasında imzalanan 16 Mart 1921 tarihli Moskova Antlaşması ve 13 Ekim 1921 tarihli Kars Antlaşması'yla Nahçıvan "üçüncü bir devlete bırakılmamak koşuluyla" Azerbaycan'ın özerk bölgesi olmuştur.⁸ 1924 yılında özerk cumhuriyet statüsü alan Nahçıvan, 1991 yılında bağımsızlığını elde ettikten sonra kabul edilen 1995 Azerbaycan Anayasası'nın 8. Fesil hükümleri uyarınca Azerbaycan'a bağlı "Özerk Cumhuriyet / Muxtar Respublika" olma

7 Hüsamettin Karamanlı, "Nahçıvan", Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt: 32, 2016, ss. 294-297.

8 Bilal Şimşir, "Kars Antlaşması", Atatürk Ansiklopedisi, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/kars-antlasmasi/> ; Hümeyra Karabıyık, "Moskova Antlaşması", Atatürk Ansiklopedisi, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/moskova-antlasmasi/>

statüsünü sürdürmüştür.⁹ Böylelikle Zengezur'un batısı Ermenistan SSC kontrolünde yer almasına rağmen Nahçıvan Azerbaycan hakimiyetinde kalmıştır. İkinci Karabağ Savaşı sonrası dönemde ise Zengezur Koridoru'nun açılma süreci, Nahçıvan'ın Azerbaycan kontrolünde kalmasının jeo-stratejik açıdan ne kadar önemli olduğunu bir kez daha göstermiştir.

İKİNCİ KARABAĞ SAVAŞI SONRASI ZENGEZUR KORİDORU'NUN ARTAN ÖNEMİ

İkinci Karabağ Savaşı'ndan sonra Zengezur Koridoru'nun açılmasına yönelik diplomatik çabalar Güney Kafkasya'daki aktörlerin önemli gündemlerinden birini oluşturmuştur. Zengezur Koridoru projesi genel olarak kara ve demir yollarıyla Nahçıvan'ı Azerbaycan'a bağlamayı içermektedir. Zengezur Koridoru'nun önemini genel olarak dünya ticareti, Türkiye'nin Azerbaycan ve Türkistan coğrafyasıyla ilişkileri ve özellikle İran'ın Koridor'a yönelik endişeleri açısından değerlendirmek gerekir.

Öncelikle Zengezur Koridoru Pasifik ve Atlantik Okyanusları'nı birbirine bağlayan en kısa kara yolu olup, Kuzey-Güney ve Doğu-Batı ticaretinin de kesişim noktasında yer almaktadır.¹⁰ Bu çerçevede koridorun açılmasını sadece Güney Kafkasya'daki hegemonya mücadelesi açısından analiz etmemek gerekmektedir. Zira Zengezur

9 Azerbaycan Respublikasının Konstitusiyası, <http://www.ajb.az/site/konstitusiyaya.pdf>

10 Piotr Gawliczek ve Khayal Iskenderov, "The Zangezur corridor as part of the global transport route (against the backdrop of power games in the South Caucasus region)", Security & Defence Quarterly, 41 (1), 2023, s. 40

Koridoru özellikle COVID-19 salgınından sonra kriz yaşayan küresel ekonomik dengelere olumlu katkı sağlayabilecektir. Zengezur Koridoru'nun küresel ekonomiye etkisini Türkistan coğrafyasındaki devletlerin ticaret hacimleri üzerinden değerlendirmek de mümkündür.¹¹

Koridor'un küresel ekonomiye olası katkılarının yanı sıra Türkiye'nin Türk dünyası ile ilişkilerini olumlu etkilediği / etkileyeceği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede Zengezur Koridoru'yla Türkiye ve Türk dünyası arasındaki bağlantı kesintisiz bir biçimde sağlanabilecektir¹², başka bir ifadeyle "Turan Koridoru" oluşacaktır.¹³ Savaş'tan sonra Türkiye-Azerbaycan arasında imzalanan Şuşa Beyannamesi'nde ve Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)'nin Semerkant Bildirisinde de Zengezur Koridoru'nun açılmasının Türk dünyası açısından önemi vurgulanmıştır. Daha geniş bir biçimde belirtirsek 15 Haziran 2021 tarihinde imzalanan ve Türkiye-Azerbaycan arasındaki müttefiklik ilişkisini geliştiren Şuşa Beyannamesi'nde Zengezur Koridoru'nun açılmasının iki devlet arasındaki ulaşım ve iletişime önemli katkılar sağlayacağını altı çizilmiş, Nahçıvan-Kars Demiryolu'nun Zengezur Koridoruyla birleştirilmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir.¹⁴ Böylelikle Türkiye, Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu'yla Güney Kafkasya'nın kuzeyinden, Nahçıvan-Zengezur Koridoru aracılığıyla güneyinden bölgeye erişim sağlayacaktır. Hiç şüphesiz bu durum, Türkiye'nin Güney Kafkasya ve Orta Asya'daki kilit rolünü arttıracaktır.

Koridor'un açılması ve Türkiye'nin Türk dünyası ile ilişkilerine etkileri şüphesiz ki bölgedeki diğer aktörlerin istediği bir durum değildir. Fakat İran dışındaki aktörler Zengezur Koridoru'nun açılmasını sıfır toplamı değerlendirilmemektedir. Örneğin Rusya Federasyonu (RF) geleneksel yakın

çevre politikası çerçevesinde eski Sovyet etki alanında hegemonyasını tehdit eden herhangi bir aktörün varlığını olumlu karşılamamaktadır.¹⁵ "Turan Koridoru" iddiaları, Türkiye'nin 1990'lardaki askeri ve ekonomik gücünün ötesinde olması ve İkinci Karabağ Savaşı'nın önemli aktörlerinden biri olması RF'nin istediği bir durum değildir. Ancak Karabağ Ateşkes Antlaşması gereği hem Laçın Koridoru'nda hem de olası Zengezur Koridoru'nda kontrolü elinde tutacağı için İran kadar eleştirel yaklaşmamaktadır.¹⁶

Gürcistan da Zengezur Koridoru'nun açılması durumunda Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu üzerinden ve Türkiye-Azerbaycan kara ticareti üzerinden elde ettiği gelirlerde azalma olacağından, dolayısıyla bölge ticaretindeki öneminin görece gerilemesinden ötürü Koridor'a mesafeli yaklaşmaktadır.¹⁷

Fakat İran'ın Koridor'a yönelik tepkisi RF ve Gürcistan'ın tepkilerinden çok daha fazladır. Genel hatlarıyla İran'ın Zengezur Koridoru'nun açılmasına yönelik endişelerini şu başlıklar altında değerlendirmek mümkündür:¹⁸

- Azerbaycan ve Türkiye'nin bölgede gücünü arttırmasının İran'ın kuzeyindeki Türklerin siyasal bilinçlerine olası yansımaları.
- Yaklaşık 30 yıldır Azerbaycan-Nahçıvan arasında İran üzerinden yapılan ticaretin sektöre uğraması.
- Türkiye'nin Azerbaycan'dan bu hat aracılığıyla doğalgaz alması halinde İran'ın gaz gelirlerinin azalma ihtimali.

¹¹ Jane, passim.

¹² Arif Keskin, "Zengezur Koridoru ve Kafkasya'daki Jeopolitik Rekabetin Dönüşümü", Fikir Turu, 25 Ekim 2021, <https://fikirturu.com/jeo-strateji/zengezur-koridoru-ve-kafkasyadaki-jeopolitik-rekabetin-donusumu/>

¹³ Batın Durmaz, "Geçmişten Geleceğe Türk Dünyasına Bakış: Türk Devletleri Teşkilatı Semerkant Bildirisinin Önemi", 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, 28 Mart 2023, <https://21yzyte.org/tr/merkezler/islevsel-arastirma-merkezleri/politik-sosyal-kulturel-arastirmalar-merkezi/gecme-sten-gelecege-turk-dunyasina-bakis-turk-devletleri-teski-lati-semerkant-bi-ldi-risi-ni-n-onemi>

¹⁴ "Azerbaycan ve Nahçıvan arasındaki koridor Tahran'ı endişelendiriyor: Türk ülkeleri arasındaki ticarete kavşak olan İran bu özelliğini yitirebilir", BBC, 29 Kasım 2020, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55109473>; Taştekin, loc. cit.

¹¹ <https://data.worldbank.org/topic/trade>

¹² Mehmet Seyfettin Erol, Azerbaycan'ın Türk Konseyi Dönem Başkanlığı'ndan Türk Devletleri Teşkilatı'na, ANKASAM, 28 Kasım 2021, <https://www.ankasam.org/azerbaycanin-turk-konseyi-donem-baskanligindan-turk-devletleri-teskilatina/>

¹³ Fehim Taştekin, "İran ve Azerbaycan arasında gerilim neden arttı?", BBC, 11 Nisan 2023, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c51kzkg4j48o>

¹⁴ "Zengezur koridoru projesiyle ilgili bilinenler neler?", BBC, 17 Eylül 2022, <https://www.bbc.com/turkce/articles/crgjd28700mo>

- Orta Asya kara ticaretinde İran'ın cazibesinin azalma ihtimali.
- Azerbaycan-İsrail ilişkilerinin askeri ve istihbari açıdan gelişmesi.

Yukarıdaki gerekçeler ışığında İran, Zengezur Koridoru'nun açılmasına askeri ve siyasi açıdan tepkileri vermektedir. Örneğin 17 Ekim 2022 tarihinde Zengezur'a yakın bölgede tatbikatlar başlatmış ve "bölge ülkelerinin sınırlarının değişmesinin kabul edilmeyeceğini" ifade etmiştir. Bu çerçevede İran, Zengezur güzergahının yakınında yer alan Ermenistan'ın Kapan Şehri'ne de başkonsolosluk açmıştır.¹⁹

Bu gelişmeler üzerine 13 Haziran 2023 tarihinde Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Zengezur Koridoru'nun açılmasıyla ilgili sorunun Ermenistan'dan değil İran'dan kaynaklandığını ifade etmiştir. Bu görüşe paralel olarak Ermenistan Dışişleri Bakanı Ararat Mirzoyan da Koridor'un açılma sürecini tıkayan devletin İran olduğunu vurgulamıştır.²⁰ Mirzoyan'ın açıklamalarından önce Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan da 15 Aralık 2021 tarihinde Brüksel'de Zengezur'da demiryolu çalışmalarının başladığını, koridor açılışının riskler olduğu kadar Ermenistan açısından fırsatlar da içerdiğini dile getirmiştir.²¹

Türkiye ve Ermenistan tarafının Zengezur Koridoru'na ilişkin yaklaşımlarına karşılık İran'ın dini lideri Ali Hamaney'in Erdebil Temsilcisi Seyyid Hasan Amili, Azerbaycan ile Nahçıvan arasındaki bağlantı yoluyla ilgili İran'ın bir sorunu olmadığını, İran'ın sadece Ermenistan-İran sınırının başka ülkelerin kontrolüne geçmesine karşı olduğunu ifade etmiş ve Türkiye-Nahçıvan-Azerbaycan'ı birbirine bağlayan yolun İran'dan geçmesini

¹⁹ Ahmet Dursun, "İran'ın Azerbaycan'a yönelik tutumu ve sınırdaki askeri tatbikatlar gerilimi tırmandırıyor", Anadolu Ajansı, 12 Kasım 2022, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/iranin-azerbaycana-yonelik-tutumu-ve-sinirdaki-askeri-tatbikatlar-gerilimi-tirmandiriyor/2736058>

²⁰ Kenan Aslanlı, "Zengezur Koridoru: Yeni Gelişmeler ve Gelecek Senaryoları", IRAM, 19 Haziran 2023, <https://www.iramcenter.org/zengezur-koridoru-yeni-gelismeler-ve-gelecek-senaryolari-2388>

²¹ "Ermenistan Zengezur Koridoru'ndan geçecek demiryolunun inşası için hazırlıklara başladı", Haber Global, 29 Aralık 2021, <https://haberglobal.com.tr/gundem/ermenistan-zengezur-koridorundan-gececek-demiryolunun-insasi-icin-hazirliklara-basladi-151550>

önermiştir.²² Bilindiği üzere bu açıklamadan yaklaşık bir yıl önce Azerbaycan ve İran, Nahçıvan ve Doğu Zengezur arasında yeni bir yolun yapımı konusunda anlaşmışlardır. Söz konusu Nahçıvan Anlaşması'na göre yol İran üzerinden Azerbaycan'a bağlanacaktır.²³ Genel hatlarıyla aktardığımız bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere İran, Zengezur koridorundan ziyade bölgedeki ulaşım hatlarının kendi kontrolünün dışında oluşturulmasına karşı çıkmaktadır. Çünkü Zengezur Koridoru'nun açılması aynı zamanda İran'ın Güney Kafkasya ve Orta Asya'daki etkisinin görece olarak azalması anlamına gelmektedir.

SONUÇ

Zengezur Koridoru'nun açılış süreci, Yeni Büyük Oyun'un²⁴ devamı niteliğinde değerlendirilebilir. Yeni Büyük Oyun'un başlarında jeopolitik güç mücadelesinde belirleyiciliği az olan Türkiye'nin özellikle İkinci Karabağ Savaşı'ndan sonra artan etkisi Zengezur Koridoru'nun açılmasıyla daha belirgin hale gelecektir. Başka bir ifadeyle Türkiye'nin etkisi, "Adriyatikten Çin Seddi'ne Türk dünyası" projesindeki amaç-araç dengesizliğinin ötesindedir. Koridorun açılmasının şüphesiz Türk devletlerinin birliğine ya da ileri entegrasyon sürecine kısa vadede etki yaratma ihtimali düşüktür. Fakat yine de koridorun Yeni Büyük Oyun'da Türkiye'nin belirleyiciliğine orta ve uzun vadede olumlu katkı yapacağı iddia edilebilir. Çünkü Zengezur Koridoru'nun açılmasının, sonuçları itibarıyla sıfır toplamı olmasa da Güney Kafkasya ve Türkistan coğrafyasında Türkiye'nin etkisine katkı yapacağı aşikardır.

²² "İran'dan Zengezur Koridoru açıklaması: "Ermenistan reddederse...", Ulusal Kanal, 17 Haziran 2023, <https://www.ulusal.com.tr/dunya/irandan-zengezur-koridoru-aciklamasi-ermenistan-reddederse-15030114>

²³ "Azerbaycan ve İran'dan "Nahçıvan" anlaşması", A Haber, 22 Haziran 2023, <https://www.ahaber.com.tr/dunya/2022/03/11/azerbaycan-ve-irandan-nahcivan-anlasmasi>

²⁴ SSCB'nin dağılmasından sonra Hazar Havzası, Güney Kafkasya, Orta Asya ve Afganistan bölgesel ve bölge dışı aktörlerin mücadele alanı haline gelmiştir. Bu mücadeleye "Yeni Büyük Oyun" adı verilmektedir. Birinci Büyük Oyun'un aksine Yeni Büyük Oyun'da rekabet eden aktörlerin sayıca fazla olması dikkat çekmektedir. Türkiye, RF, İran, Çin, Hindistan, Pakistan, Avrupa Birliği ve ABD Yeni Büyük Oyun'un önemli aktörleri arasında yer almaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Jane, op. cit., ss. 271-284.